

درس‌ها و عبرت‌ها از اصلاحات آموزشی ژاپن

علي اصغر محمدي: پژوهش‌هاي ملي و بين‌المللي بسياري نشان مي‌دهد كه آموزش و پرورش ژاپن از كيفيت بالايي برخوردار است و نقش سازنده‌اي در پرورش نسل‌هايي كه ژاپن امروز را ساخته‌اند ايفا مي‌كند.

ريشه‌ها و اندیشه‌هاي اين موفقيت را در كجا مي‌توان جست؟ همچنين براساس پژوهش‌هاي ملي و بين‌المللي سه دهه اخير، ژاپني‌ها به روشني دريافتند كه دانش‌آموزان، در خواندن، نوشتن، رياضي و علوم از هم‌تاين خود در جهان پيشي گرفته‌اند ولي در توانايي حل مسئله، طراحي، تفكر انتقادي و تحليل مسائل پيچيده براساس توانايي‌هاي فردي ضعفي‌اي دارند. آن موفقيت و اين ضعف به چه عوامل مي‌گردد و عوامل و ریشه‌هاي آن چيست؟ اين سؤالات را با پروفيسور ماسامي ماتوبا استاد دانشگاه ناگوياي ژاپن طي گفت‌وگويي در ميان گذاشته‌ايم كه حاصل آن در ادامه از نظرتان مي‌گذرد.

پروفيسور ماتوبا معتقد است مشكل اصلي نظام تعليم و تربيت ژاپن اين بود كه دولت اين كشور تا يك دهه قبل به فكر بچه‌ها نبوده است. دولتمردان ژاپني بيشتر به فكر پيشرفت صنعتي بوده‌اند. دانشمندان كه به تعليم و تربيت دانش‌آموزان مي‌انديشند نسبت به اين مسئله اعتراض داشتند.

به هر حال بعد از مدت‌ها دولت ژاپن به موضوع مهم تعليم و تربيت دانش‌آموزان روي آورد، اما كدام بچه‌ها و با كدام برنامه‌ريزي؟

تفكر جديدي در اين باره در ژاپن مورد توجه قرار گرفت كه براساس آن معلمين و دانش‌آموزان براي رقابت آزاد بودند. تا قبل از اجراي اين طرح نظام آموزش و پرورش ژاپن براي همه يكسان بود.

براساس برنامه جديد در مدرسه به دانش‌آموزان حس رقابت در قالب مهارت‌هاي زندگي آموزش داده مي‌شد كه جزو مباني تئوريك نظريه جديد، آموزش مهارت‌هاي زندگي به دانش‌آموزان است.

اكنون نظام تعليم و تربيت ژاپن با چالش‌هاي جدي مانند مشكل جهاني شدن، کاهش سطح علمي دانش‌آموزان و کاهش زمان كنار هم بودن خانواده‌ها روبه‌رواست.

از طرفي مسئله فاصله طبقاتي نيز روي يادگيري دانش‌آموزان تاثير دارد. از سوي ديگر روانشناسي هم ثابت کرده كه آموزش‌هايي كه تاكنون ارائه

شده اشتباه بوده است. ژاپن هم تحت تأثیر جهانی شدن است و حالت جدیدی در پرورش دست، قلب و ذهن پیدا کرده‌ایم. ما در برنامه درسی ملی ژاپن به دنبال این هستیم که، مهارت و دانش به انسان کمک کند که راه زندگی را پیدا کند. البته در این راه اشتباهاتی نیز داشته‌ایم. نکته اصلی این است که بچه‌ها راه خود را پیدا می‌کنند و اصولاً بچه‌ها در اختیار معلمان و خانواده‌ها نیستند.

مسئله بعدی اینکه بزرگسالان فقط آموزش را ارزشیابی می‌کنند و بخش دیگر شخصیت بچه‌ها قابل لمس نیست.

• برنامه درسی ملی در ژاپن چه اهدافی را دنبال می‌کند؟

برنامه درسی ملی ژاپن ۳ هدف عمده به این شرح را دنبال می‌کند. آموزش هر پایه تحصیلی، موضوعات و محتوای آموزشی برنامه و چیزی که در برنامه درسی ملی به عنوان شاخص تعیین می‌شود.

یک عامل عمده و مهم در برنامه درسی ملی در ژاپن ساعات و برنامه آموزشی است و اینکه هر یک از موضوعات درسی چقدر زمان به خود اختصاص می‌دهد.

برنامه بعدی روش ارزشیابی و نحوه ارتباط موضوعات درسی با هم است. در واقع انتظاری که جامعه، مدرسه و خانواده از آموزش مدرسه دارند.

• این موارد براساس چه مکانیزمی تعیین می‌شود؟

این موارد براساس قانون جامع آموزش و پرورش ژاپن تعیین می‌شود. براساس این قانون هدف‌های تعلیم و تربیت مشخص می‌شود. طبق این هدف هر مدرسه‌ای سعی می‌کند فرهنگ و مناسبات خودش را سازماندهی کند.

در این قانون جامع آموزشی، نقش همه اجزا مشخص است؛ از نقش وزیر و حدود اختیارات وی تا معلم مدرسه در برنامه درسی ژاپن تعریف شده است. این طور نیست که تغییرات سیاسی در برنامه درسی ملی تأثیر مستقیم داشته باشد و با تغییر وزیر برنامه وزارتخانه تغییر نمی‌کند.

طبق قوانین ژاپن مسئولیت تدوین برنامه‌ها بر عهده وزیر آموزش و پرورش است. همه مراحل در قانون جامع آموزش و پرورش پیش‌بینی شده است. شورای برنامه ریزی با ترکیب استادان دانشگاه‌ها، مدیران بنگاه‌های اقتصادی، قهرمانان ورزشی، مدیران و معلمان مدارس و والدین دانش‌آموزان

در این زمینه فعالیت می‌کند. مبانی تئوری و فکری در این شورا مطرح و بررسی می‌شود. کمیته‌های تخصصی زیرمجموعه این شورا نیز در زمینه تدوین برنامه درسی ملی فعال هستند و نتیجه تحقیقات و مطالعات خود را به شورا ارائه می‌دهند.

• روش ارزشیابی برنامه درسی ملی در ژاپن چگونه است؟

ارزشیابی برنامه درسی ملی ابتدا از طریق پایلوت در ۱۰ تا ۱۵ درصد به صورت آزمایشی ارزشیابی می‌شود. در ارزشیابی سراسری نیز برنامه به طور آزمایشی اجرا می‌شود. روش دیگری هم مرسوم است که ارزشیابی مداوم پیشرفت تحصیلی است. در همه مدارس ژاپن مرسوم است. نتایج این ارزشیابی در بازسازی برنامه درسی ملی به کار گرفته می‌شود.

یک روش دیگر ارزشیابی برنامه درسی باز کردن درهای مدرسه به روی جامعه و والدین برای شنیدن نقطه نظرهای آنان درباره برنامه درسی ملی است.

روش بعدی ارزشیابی برنامه درسی ملی استفاده از نظرات مجریان برنامه در مرحله عمل است. در این روش دیدگاه‌های معلمان که براساس ارزیابی عملی است شنیده می‌شود و مورد توجه قرار می‌گیرد. با توجه به درگیر بودن معلمان به اجرای برنامه، وزارت آموزش و علوم ژاپن می‌کوشد صدای معلمان را بشنود. البته نمی‌توانم به صراحت بگویم چند درصد این نقطه نظرها در برنامه درسی کلی اعمال می‌شود، اما اگر اجماع شورای برنامه درسی ملی را جلب کند حتما اعمال خواهد شد.

نکته دیگری که باید به آن توجه شود این است که ما فقط به درس کودکان توجه نمی‌کنیم، بلکه به قلب، دست و روحیات آنها نیز توجه داریم.

در بهسازی آموزش هم ارزشیابی‌ها براساس پرورش دست، قلب و ذهن انجام می‌شود، تاکید می‌کنم تنها انتقال بسته‌های دانش هدف نیست.

نکته جالب اینکه رسانه‌های گروهی ژاپن نیز در ارزشیابی آموزش و برنامه درسی ملی و آنچه در مدرسه اتفاق می‌افتد نقش زیادی دارند. در واقع رسانه‌های گروهی همان طور که دانشگاه‌ها و صنایع را رتبه بندی می‌کنند، رفتارهای معلمان مدارس را ارزشیابی می‌کنند. آنها این کار را از طریق مختلف مانند مصاحبه با مردم انجام می‌دهند. وزارتخانه آموزش و... هم نمی‌تواند نسبت به نظر رسانه‌ها بی‌اعتنا باشد. زیرا در جامعه ژاپن رسانه‌های گروهی تاثیر به‌سزایی دارند.

البته منظور از رسانه يك روزنامه يا خبرگزارى نيست. در ژاپن به ازاي هر پايه تحصيلي، هر موضوع درسي و مجموعه گروه‌هاي دست‌اندرکار رسانه تخصصي وجود دارد. اين اطلاعات رسانه و داده‌ها در کنار اطلاعات و داده‌هاي محققان و نظرهاي معلمان و والدين برنامه درسي ملي را تغذيه مي‌کنند. تغييراتي که از سال ۲۰۱۱ ميلادي در ژاپن انجام خواهد شد نيز براساس اين اطلاعات و داده‌ها است.

• نظرات والدين تا چه در برنامه‌ريزي درسي ژاپن مؤثر است؟

قبلا والدين ژاپني چندان درگير ارزيابي فرايند آموزش و يادگيري نبودند و اظهار نظري در اين باره نمي‌کردند. ولي اکنون والدين نسبت به اين موضوع بسيار حساس شده‌اند و به‌صورت فعال برخورد مي‌کنند.

• والدين از چه طريقي در فرايند ارزيابي شرکت مي‌کنند؟

والدين از طرق مختلف مانند شوراهاي محلي، انجمن اوليا و مربيان و محل کار خود اين کار را انجام مي‌دهند.

راه ديگر رسانه‌هاي گروهي است. جالب است که بدانيد تماس‌هاي تلفني که درباره مسائل آموزش و يادگيري کودکان با وزارت آموزش و... ژاپن گرفته مي‌شود نسبت به ۱۰ سال پيش قابل مقايسه نيست. البته آنها فقط مسائل شخصي خود و کودکانشان را مطرح نمي‌کنند. اغلب مسائل کلي‌تر را براي اطلاع مسئولان بيان مي‌کنند. حتي برخي از آنها فرزندي در مدرسه ندارند ولي مسائلي را به‌نظرشان مفيد و ضروري است اطلاع مي‌دهند.

• شيوه ارزشيابي تحصيلي در ژاپن چگونه است؟

بخشي از ارزشيابي تحصيلي ژاپن مثل ايران است و مدارس کارنامه تحصيلي صادر مي‌کنند. با اين تفاوت که ارزشيابي به‌صورت روزانه و مستمر انجام مي‌شود. زيرا ما معتقديم هدف ارزشيابي بهسازي و تشويق است و نه تنبيه. ارزشيابي بهسازي يکي از ويژگي‌هاي فرهنگ مدرسه در ژاپن است.

ارزشيابي معلمان نيز به همين صورت انجام مي‌شود و آنها براي ارتقاي سطح کيفي کار خود ارزشيابي مي‌شوند. در واقع اين نوع ارزشيابي پايدار و مستمر است و اخيرا نظر کشورهاي زيادي به اين نوع ارزشيابي جلب شده است.

نکته دیگر اینکه معلمان برای هر يك از دانش‌آموز خود يك دفترچه تهیه می‌کنند و ارزشیابی روزانه خود از آنها را در آن درج می‌کند. فکر می‌کنم در ایران هم این ویژگی خاص روش ارزشیابی ژاپنی مورد توجه قرار بگیرد.

بسیاری از کارگزاران آموزشی کاهش توان رقابت ژاپنی‌ها در آزمون‌های بین‌المللی را ناشی از اجرای برنامه درسی ملی جدید و به‌ویژه کاهش ۳۰ درصدی ساعات و محتوای آموزشی می‌دانند. تقریباً بسیاری از معلمان دوره دبیرستان خواهان کاهش واحدهای درسی اختیاری هستند و با صدای رسا اعلام می‌کنند که اجرای مؤثر برنامه مطالعات تلفیقی دست کم در دوره دبیرستان ناکام بوده است.

بسیاری از مادران از اینکه شنبه‌ها تعطیل شده است ناراضی‌اند و افزایش ساعات حضور کودکان در مدرسه را نشانه خوبی برای بهبود کیفیت آموزش می‌دانند. رسانه‌های گروهی نتایج آزمون‌های بین‌المللی را دستاویزی برای انتقاد از اصلاحات آموزشی دولت قرار دادند و به نمایندگی از صاحبان صنایع و بخش‌های مختلف اقتصاد نگرانی خود را از تغییر برنامه‌های درسی مدارس، به‌ویژه نتایج دانش‌آموزان ژاپنی در آزمون‌های بین‌المللی بیان می‌کنند و خواستار بازبینی استانداردهای برنامه درسی ملی شده‌اند.

• چه پیامی برای معلمان ایرانی دارید؟

برنامه درسی ملی يك نقشه عمل است. بیش از اینکه به آن توجه کنیم باید توانایی‌های مجریان آن بررسی شود. زیرا تغییرات اجتماعی خیلی سریع اتفاق می‌افتد و معلوم نیست که تا يك نقشه تدوین و اجرا شود تا چه حدی می‌تواند پاسخگویی نیازهای مختلف باشد. بنابراین باید به معلم و قابلیت‌های او ارزش و بهای بیشتری داده شود. باید توجه داشته باشیم که این نقشه عمل زود به زود تغییر می‌کند. فکر می‌کنم بیش از آنکه حواسمان معطوف برنامه درسی ملی باشد باید به تغییرات توجه کنیم.

اگر استاندارد آموزشی داشته باشیم می‌توانیم به سرعت خودمان را با تغییرات وفق دهیم. چنانچه در نقشه‌های برنامه درسی محصور شویم چابکی سازگاری با تحولات را از دست خواهیم داد.

تجربه ژاپن در تأکید بر رویکرد فرهنگی به آموزش، تلاش پیگیر برای بهسازی مناسبات تربیت پنهان، بهبود مناسبات اجتماعی مدرسه و رویکرد بین رشته‌ای در اصلاح برنامه‌های درسی ملی از نظر فرآیندها و پیامدها می‌تواند برای برنامه‌ریزان آموزشی و درسی ایران آموزنده باشد.

براساس مدل‌های تجربی با بهره‌گیری از فناوری آموزشی به‌ویژه امکانات تلویزیون آموزشی و شبکه جهانی اینترنت، کمک به معلمان برای سازگاری

با برنامه‌های درسی تازه، کاهش جسورانه محتوای آموزشی و ساعات کلاس‌های درس، نقد صریح نتایج اجرای سراسری برنامه پس از ۴ سال و شجاعت در بازبینی برنامه درسی ملی ارائه شده و کوشش برای بازسازی آن متناسب با تحولات و خواست‌ها و ضرورت‌های اجتماعی از مهم‌ترین درس‌هایی است که سیاستگذاران آموزشی، اندیشمندان و پژوهشگران برنامه‌ریزی درسی و کارگزاران آموزشی ایران می‌توانند از همکاران ژاپنی خود بیاموزند.

- **جامعه صنعتی و حضور کم والدین چه تاثیری در روند آموزش و پرورش بچه‌های ژاپن داشته است؟**

رشد اقتصادی در ژاپن باعث شده که مادران نیز در تولید به‌کار گرفته شوند. نخستین تاثیر آن کاهش تعداد فرزندان خانواده‌هاست. دومین تاثیر رشد اقتصاد ما این است که به جای اینکه مادر نقش دستیار معلم را ایفا کند، مؤسساتی در ژاپن ایجاد شده است که این مسئولیت را برعهده دارند. این مؤسسات بعد از ساعات مدرسه کارشان را شروع می‌کنند و بچه‌ها را با بخشی از پولی که مادران می‌پردازند تا پاسی از شب نگهداری و آموزش می‌دهند.

- **آیا این مسئله تاثیر منفی در روند آموزشی ندارد؟**

این مسئله تاثیر خاص خود را دارد، بچه‌ها وقتی همدیگر را می‌بینند خوشحال می‌شوند.

- **اما این مؤسسات نمی‌توانند جای والدین را پر کنند؟**

قبول داریم که این مؤسسات نمی‌توانند جای خالی پدر و مادر را پر کنند. این خلایی است که جامعه ژاپن با آن مواجه است. اشتغال مادران و رفتن بچه‌ها به این مؤسسات موجب شده حتی تعداد دفعات غذا خوردن خانواده کنار هم کمتر شود و تبعات منفی نیز دارد. قبلاً مادران طرف حساب مدرسه بودند، ولی اکنون پدران نیز به سرنوشت بچه‌های خود حساس شده‌اند و به مدرسه می‌آیند. از دیدگاه من فرهنگ خانواده در ژاپن از این منظر تغییر کرده است. نسل جوان ژاپنی احساس می‌کند که ضمن اینکه کار را جدی بگیرد باید به خانواده نیز توجه کند. البته این نکته را اضافه کنم که اغلب مادران به‌صورت نیمه وقت کار می‌کنند.

- **مهم‌ترین چالش تعلیم و تربیت کودکان در ژاپن چیست؟**

موضوع اول توجه به پیشرفت تحصیلی بچه‌ها است. پرورش اخلاقی بچه‌ها در مرتبه دوم قرار دارد و افزایش مهارت‌های حل مسائل زندگی در بچه‌ها در مرتبه سوم است. روی این ۳ موضوع همه در ژاپن به اجماع رسیده‌اند.

توصیه‌های شورای بررسی ویژه برنامه درسی در تبیین استانداردهای تازه برنامه درسی ملی به رویکرد تربیتی به آموزش مدرسه توجه دارد و ناظر بر تلاشی آشکار برای بازسازی تربیت پنهان است، ولی چالش اساسی از زمانی آغاز می‌شود که والدین، معلمان و مدیران آموزشی می‌خواهند نتایج اجرای این نوع برنامه درسی را ارزشیابی کنند. ابزارهای کمی بسیاری برای ارزشیابی آموزش و تربیت آشکار وجود دارد. تقریباً همه مدارس جهان تجربه‌های بومی و جهانی موفق‌تری از این روش‌های ارزشیابی را می‌شناسند.

اما سؤال این است که چگونه می‌توان مهارت‌های زندگی، شاخص‌های تربیتی آموزشی مدارس و میزان تعامل تربیت پیدا و پنهان را تعریف و اندازه‌گیری کرد؟ ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و جغرافیایی هر یک از کشورها چه شاخص‌هایی را برای «تربیت» از نوع آشکار و پنهان آن به رسمیت می‌شناسند؟

چه میزان از هنجارها و مناسبات اجتماعی که در تربیت کودکان مؤثرند نانوشته‌اند، هزینه نادیده گرفتن آنها برای معلمان، والدین، مدیران آموزشی و دانش‌آموزان چقدر است؟ آیا مهم‌ترین چالش اجرای برنامه درسی با رویکرد تربیتی و تأکید بر تربیت پنهان و پیامدهای ماندگار و پیچیده آن روش ارزشیابی، فرهنگ آموزش و ساختارهای پنهانی است که استانداردهای تازه برنامه درسی را به چالش می‌گیرد؟

پژوهش‌های انجام شده برای بازبینی برنامه درسی ملی ژاپن نشان داد که نگرانی زیادی درباره کیفیت آموزشی و سطح تحصیلی دانش‌آموزان نسبت به گذشته و در مقیاس جهانی وجود ندارد. ولی نخست‌وزیر ژاپن در اولین اقدام، شورایی را مسئول بازبینی اجرای برنامه درسی ملی و مشکلات آموزش مدارس کرد.

• پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ژاپنی را نسبت به دهه قبل چگونه ارزیابی می‌کنید؟

پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در ژاپن نسبت به ۲ دهه گذشته کاهش یافته است. این موضوع بین‌المللی است و مختص کشور ما نیست.

دلیل اصلی این سیر نزولی برنامه جدید درسی است که شروع کرده‌ایم تا براساس آن بچه‌ها راحت باشند و به همین دلیل ساعات آموزشی کاهش

یافت. در این برنامه ۳۰ درصد محتوای آموزشی دانش‌آموزان کم شده است.

با وجود تغییر برنامه درسی ملی، تعطیلی‌های شنبه‌ها و کاهش ساعات کار مدارس، افزایش دروس اختیاری و ارائه فرصت‌های یادگیری تلفیقی که از سال تحصیلی ۲۰۰۲ به اجرا درآمد، بسیاری از دانش‌آموزان ژاپنی همچنان از زندگی در مدرسه راضی نیستند. از طرفی میان میزان رضایت دانش‌آموزان از زندگی در مدرسه با افزایش سنوات تحصیلی آنها همچنان رابطه معکوس وجود دارد.

اجرای این برنامه موجب شده تا از سال ۲۰۰۲ پیشرفت تحصیلی در ژاپن سیر نزولی داشته است. دلیل دیگری که در کاهش پیشرفت تحصیلی مؤثر است اینکه درس خواندن بچه‌ها در خانه کمتر شده است. یکی دیگر از علل کاهش پیشرفت تحصیلی حافظه محوری و نیز تغییر شاخص‌های ارزشیابی‌های آموزشی در سطح ملی و بین‌المللی بوده است. اخیراً قابلیت‌های حل مسائل زندگی به یکی از مهم‌ترین عناصر ارزشیابی تحصیلی تبدیل شده است.

با در نظر گرفتن عوامل قبلی پیشرفت تحصیلی از روند قابل‌قبولی برخوردار بود اما با احتساب روش جدید شاهد سیر نزولی هستیم. تاکید می‌کنم که این کاهش پیشرفت تحصیلی به خاطر قابلیت‌های بچه‌ها نیست.

از سویی با توجه به تغییر روش ارزشیابی ضرورت داشت روش آموزش نیز تغییر کند. ما روش آموزش را تغییر ندادیم و در نتیجه با کاهش پیشرفت تحصیلی مواجه شدیم.

نکته مهمی که شاید در ایران هم باشد اینکه اگر قبلاً پیشرفت تحصیلی کاهش می‌یافت ما دانش‌آموزان را مقصر می‌دانستیم اما الان متوجه شدیم که روش‌های ارزشیابی مقصرند.

• آیا برنامه درسی ملی ژاپن به روز است؟

همه به این نتیجه رسیده‌اند که روش‌های ارزشیابی قبلی دیگر کارایی لازم را ندارند و باید روش‌های ارزشیابی تغییر کند.

یک مدلی که در ایران هم اجرا می‌شود، «درس پژوهی» است که به‌عنوان هسته‌های تحول در مدارس به‌کار گرفته می‌شود. این مدل در کلیه دوره‌های آموزشی در مدارس اجرا می‌شود. با استفاده از این روش پرورش حرفه‌ای معلمان برای بهبود روش‌های آموزش تغییر می‌یابد. جالب اینکه از این مدل برای بهسازی روش آموزشی در دانشگاه‌ها نیز استفاده می‌شود.

ما با توجه به نتایج پژوهش‌هایی که برای آسیب‌شناسی برنامه‌های آموزشی و درسی اجرا کردیم، تصمیم گرفتیم برنامه‌ریزی درسی تلفیقی را با روش ژاپنی و متناسب با نیازها و مشکلات آموزشی مدارس خودمان طراحی و اجرا کنیم.

در بازنگری برنامه‌های درسی مدارس فرصت لازم برای یادگیری و مطالعه تلفیقی را طراحی و برای اجرای اثر بخش آن، به مدارس، متناسب با شرایط طبیعی، فرهنگی، جغرافیایی، آموزشی و اجتماعی آنها اختیارات لازم را داده شد. امکان سازمان‌دهی محتوای آموزشی به کمک دانش‌آموزان در مدرسه یکی از این اختیارات است.

وزارت آموزش و پرورش با تفویض اختیارات لازم در واقع به مدارس، معلمان و دانش‌آموزان کمک کرد تا انتظارات مشخص، واقع‌بینانه و دست‌یافتنی را از مطالعات تلفیقی در ذهن خود ترسیم و نسبت به آن شناخت دقیق‌تری پیدا کنند. همچنین مدارس می‌توانند با نگرشی سازنده شاخص‌های رفتاری معینی را برای ارزشیابی از برنامه یادگیری تلفیقی، طراحی کنند. معلمین نیز مهارت‌های تفکر و سازمان‌دهی تجربه را در خود تقویت کنند و آموخته‌های خود را بیش از پیش با واقعیت‌های زندگی اجتماعی مرتبط سازند.

معلمین همچنین مهارت‌های یادگیری مؤثر را تمرین کنند و یادگیری خود را به جهان خارج گسترش دهند. در این شرایط معلمان احساس می‌کنند که باید بیشتر بیاموزند، با دیگران در ارتباط باشند، علایق و توانایی‌های مشترکی را سازمان‌دهی کنند، با هم همکاری کنند، از یکدیگر بیاموزند و در تدوین هدف‌های مشترک در برنامه‌ها، موضوعات و روش‌های مختلف آموزشی به کمک یکدیگر بشتابند.

• نحوه تربیت معلمان در ژاپن چگونه است؟

فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها در آزمون گواهینامه معلمی شرکت می‌کنند و در صورت موفقیت در این آزمون می‌توانند فرم درخواست شغل معلمی را تکمیل کنند. بعد از پذیرش دوره‌های تخصصی را طی می‌کند. ابتدا یک سال آموزش می‌بیند. بعد از دوره ۵ و ۱۰ ساله نیز مجدداً آموزش می‌بیند. از طرفی تابستان هر سال نیز دوره‌های آموزش ضمن خدمت را می‌گذراند که از اهمیت خاصی برخوردار است. یک روش آموزش ضمن خدمت این است که معلمان یک مدرسه از مدرسه دیگری بازدید و گزارش تهیه می‌کنند.

• در نظام آموزش و پرورش ایران چه نکات جالب توجهی برای شما وجود دارد؟

برای من تعجب آور است که بخشی از معلمان ایرانی دیپلمه هستند. وقتی وارد مدرسه شدم متوجه شدم آنان علاقه زیادی به آموختن دارند.

نکته دوم اینکه در ایران تقریباً همه امور آموزشی براساس کتاب درسی است. اینکه فقط یک کتاب درسی برای آموزش وجود دارد واقعاً تعجب آور است. در همه جای دنیا چند کتاب درسی برای آموزش یک درس وجود دارد. از اینکه معلمان در ایران قدرت انتخاب کتاب درسی ندارند شگفت زده شدم. در ژاپن برای درس اجتماعی ۸ کتاب درسی وجود دارد و معلم یک کتاب را برای تدریس انتخاب می‌کند.

پیشنهاد می‌کنم آموزش و پرورش ایران قدرت انتخاب معلمان را در این زمینه افزایش دهد تا قدرت آموزش آنها افزایش یابد.

تعلیم و تربیت دستکم بر ۳ پایه مسئولیت والدین، معلمان و دولت (کشور) استوار است. اگر این گروه همه با هم تفاهم کنند و به معلم اختیار بیشتری بدهند، معلم بهتر کار می‌کند. اگر قدرت انتخاب معلم بالا رود به احتمال قوی نقشه عمل که به‌عنوان برنامه درسی ملی معروف است می‌تواند موفقیت آمیز باشد. در هر صورت باید قابلیت معلم جدی گرفته شود.

• شما روی موضوع قدرت انتخاب معلم تأکید زیادی دارید، چرا؟

چون اگر معلم قدرت انتخاب داشته باشد در حد کتاب درسی نمی‌ماند و از خود خلاقیت نشان می‌دهد. معلم می‌تواند مواد آموزشی بیشتری تهیه کند، در غیراین صورت معلمی فقط در حد رفع تکلیف خواهد بود.

امیدوارم روزی در ایران همه معلمان امکان اینکه در تهیه مواد آموزشی نقش به‌سزای داشته باشند فراهم شود، به ویژه در دروسی مثل تعلیمات اجتماعی که در جامعه انسانی تأثیر فوق‌العاده‌ای دارد.

• آقای پروفیسور ماتوبا فناوری اطلاعات و ارتباطات چه جایگاهی در نظام تعلیم و تربیت ژاپن دارد؟

در کشور ما به‌عنوان یک جامعه اطلاعاتی، فناوری بخشی از تحولات آموزشی است و نقش بسیار مؤثری در نظام تعلیم و تربیت ایفا می‌کند. فناوری اطلاعات و ارتباطات در همه مسائل ژاپن نقش غیرقابل انکاری دارد، امنیت شبکه، مدیریت اطلاعات، مدیریت بهره‌گیری از اطلاعات، از

موضوعات مهمي است که در همه مدارس ژاپن به آنها پرداخته مي‌شود. در سياست‌هاي نظام آموزشي ژاپن به تاثيرات فناوري‌ها و نياز به تفکر انتقادي در استفاده از اين فناوري‌ها و پرورش معلم توجه زيادي شده است. هر مدرسه براي خودش يك سامانه مديريت اطلاعات دارد.

براي اينکه مدرسه به درستي به اين چالش پاسخ مناسب بدهد، منابع تغذيه زيادي دارد، مانند انجمن‌هاي علمي که در آنها دانش‌آموزان فرصت يادگيري از يکديگر را دارند.

• رسانه‌هاي گروهی چه نقشی در این زمینه دارند؟

ادبيات رسانه‌هاي گروهی کمک زيادي به بهره گيري اثر بخش از فناوري اطلاعات و ارتباطات در ژاپن مي‌کنند. ما آموزش دانش‌آموزان از طريق رسانه‌هاي گروهی در مدارس را به‌طور جدي دنبال مي‌کنيم. آموزش از اين راه نتايج خوبي داشته است.

تاریخ ورود خبر: ۲۰ شهریور ۱۳۸۷ ساعت ۱۱:۲۲

تاریخ تایید: ۲۰ شهریور ۱۳۸۷ ساعت ۲۰:۳۹

تاریخ به روز رسانی: ۲۰ شهریور ۱۳۸۷ ساعت ۲۰:۳۸

لینک خبر: <http://www.hamshahrionline.ir/News/?id=67616>